

Dombóvári János – Horkay Tamás

VÁROS HETE ZENEI ÜNNEPEI A 760 ÉVES SÁTORALJAÚJHELYEN

Zongoraest, kórusfesztivál, jubileumi hangverseny

Az V. István király által 1261-ben adományozott városalapító levelet nagy becsben tartják Zemplén fővárosában. Egy ideje a Város Hete foglalja magába a városalapításra emlékező rendezvényeket Sátoraljaújhelyen. S hogy az idén a hagyományos kórusfesztivál mellett két kiemelkedő zenei program is gazdagította az ünnepet, az elsősorban a Széptan-, valamint Lavotta művészeti iskolák és a Lavotta János Kamarazenekar érdeme. Természetesen köszönet és elismerés illeti a hangversenyeket befogadó Kossuth Lajos Művelődési Központ munkatársait is...

Horkay Tamás zongoraestje

Ennek a hangversenynek – igaz, a világhírvány miatt egy év halasztással – két születésnap is adott időszerepét: L. von Beethoven 250., valamint az előadó 50. évfordulója. Az újhelyi hangszeres tanárokat, valamint a kamarazenekar tagjait az est szólistájához több évtizedes munkakapcsolat, sőt barátság fűzi. Dr. Horkay Tamás nemcsak neves zenetörténész, zenei közíró, hanem egy-egy zongoraesten keresztül a szerző-, valamint saját gondolatait az adott műről készséggel tárja a hallgató elé. Már ez a figyelemre méltó szándék is rokonszenvet ébreszthet a hallgatóban, e sorok írójában mindenképp.

De kicsoda a Kassán élő és tevékenykedő Horkay Tamás, a Sátoraljaújhelyhez több szállal kötődő, a napjainkban 84 főt számláló, zempléni gyökerű, s példásan összetartó Horkay-nemzetség jeles tagja?

Iskolaigazgató – hangversenyszervező

Kassán a konzervatóriumban orgona és zongora tanulmányainak befejezése után a pozsonyi Komenský Egyetem Bölcsészkarán szerzett oklevelet zenetudományi szakon (1991-1996), majd 2004-ben doktori címet is kiérdemelt (a disszertáció témája: Zenei előadás és Chopin költészete). Részképzés keretében egy szemesztert töltött zenetudományi tanszakon a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián, s egy éven keresztül volt ösztöndíjas hallgatója a müncheni Ludwig-Maximilian Universitát-nek.

A Lavotta János Művészeti Iskola vezetésével, a kamarazenekarral 2004-től hozta össze a sors, amikor Horkay Tamás megkapta igazgatói kinevezését a Nagykaposi Művészeti Alapiskola vezetésére. A két hasonló korú intézmény – alapításuk éve 1958 – tanárai, tanszakai között hamarosan gyümölcsöző kapcsolat jött létre, a sátoraljaújhelyi regionális verbunkos

zongora-, valamint fúvós versenyeken, képzőművészeti pályázatokon a nagykaposi növendékek magas létszámban vettek részt. A zenei közművelődés számára még inkább kegyelmi állapotnak tekinthető Horkay Tamásnak a művészeti alapiskola élén eltöltött öt esztendeje. Erdélyi János egykori szülőhelyét a környező településekkel együtt a zenei élet vérkeringésébe nemcsak becsatlakoztatta, hanem a hármashatár országai révén nemzetközivé is tette. Az igen intenzív kétoldalú zenei kapcsolatok igazán ez idő alatt teljesebben ki. Tanári hangversenyek Sátoraljaújhelyen és Nagykaposon,¹ Lavotta János hegedűduóinak bemutatása, a Lavotta János Kamarazenekar fellépései² pedig már egy nagyobb szabású rendezvénysorozat, a Horkay Tamás által alapított, valamint a kezdetektől általa szervezett Ung-vidéki Zenei Napok egy-egy emlékezetes eseménye. A pozsonyi, kassai művészekon kívül koncertezett itt a Bartók Vonósnégyes, valamint a Cantemus Gyermekkar, -Vegyeskar, Pro Musica Leánykar³ is. Jellemző Horkay Tamás nyitottságára, közép-kelet-európai gondolatvilágára, hogy mindezek megkoronázásaként Összefogás Hangverseny⁴ elnevezéssel – elsősorban a magyar-szlovák zenei együttműködés elősegítésének szándékával – nagy sikerű koncertsorozatot szervezett.⁵

Zenetörténész – szakíró

Horkay Tamás – 2011-től a kassai Jozef Adamovič Konzervatóriumban zeneelméleti tárgyakat, zongorát tanít és korrepetál – számos zenetudományi konferencián vett részt előadóként Pozsonyban, Zsolnán, Besztercebányán, Grazban, Regensburgban és Sátoraljaújhelyen. Lektorként részt vett a közelmúltban megjelent LAVOTTÁTÓL KODÁLYIG. Zempléni verbunkos konferenciák (1990-2020) címmel megjelent tanulmánykötet szerkesztői munkálataiban.

Az elmúlt bő két évtizedben publicistaként és zenekritikusként több nyomtatott és elektronikus médiával működött együtt. Több száz cikket, esszét, kritikát és riportot írt – nagyobb részüket a zenéről, amelyek között nem egy sátoraljaújhelyi vonatkozású, azonban hallatta hangját társadalmi-politikai kérdésekben is – elsősorban szlovák sajtóorgániumok részére.⁶

A zongorista

Egyszerűen így nevezi magát honlapján Horkay Tamás, pedig zongora- és orgonaművészként több hangversenyen lépett már fel Chopin, Schubert, Brahms, Mendelssohn, Bach, Beethoven, Franck, Reger, Eben, Haydn és Bartók műveivel Kassán, Pozsonyban, Nagykaposon, Királyhelmeceken és Sátoraljaújhelyen, utóbbinak vissza-visszatérő vendége.

¹ Erre az alkalomra készült Norbert Bodnár kassai zeneszerző Hommage a' Bartók című fuvolára és zongorára írt kompozíciója. A darabot az ősbemutatónak számító helyszíneken Dombóvári János Imre (fuvola) és Bojti Eszter (zongora) játszotta.

² Csicsér, Deregyő, Dobóruszka, Királyhelmece, Nagykapos

³ A három kórus – Szabó Dénes, Szabó Soma vezényletével – külön-külön alkalmat takar.

⁴ A programsorozat felejthetetlen hangversenye volt a dobóruszakai katolikus templomban a 2008-ban Kodály Zoltán, valamint Eugen Suchoň születésének 125., illetve 100. évfordulójára emlékező hangverseny. Az Ungvárról, Lembergől, Kassáról és Sátoraljaújhelyről verbuvált hangszeresekből álló szimfonikus zenekar, valamint a Szlovák Filharmónia Énekkara nagyváradi, debreceni, miskolci kórusokkal kiegészülve két nagyszabású zoltár előadásában közreműködtek. Suchoň Kárpáti Zsoltár című művét Korolenko Ilona vezényelte, Kodály Psalmus Hungaricusának pedig Berkesi Sándor volt a karmestere.

⁵ A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek KÓTA-díját Mecénás kategóriában, a szervezet 2009-ben Dr. Horkay Tamásnak ítélte oda.

⁶ A publikációkról, de általában a szerző sokirányú tevékenységéről bővebben tájékoztat igényes honlapja, a www.horkaytamas.sk

Horkay Tamás

Nem lehet eléggé méltányolni azt a művészi szándékot, magatartást, amely – mint Horkay Tamás esetében is – a pódiumot időről időre egyfajta közlési vágyból, kedvtelésből, saját gondolatainak, érzéseinek kifejezésére használja. Ehhez persze nem kis szorgalomra, kitartásra van szükség ahhoz, hogy az előadó a művek zongoratechnikai feltételeit a gyakorlások révén biztosítsa. Nagy segítségére van Horkay Tamásnak az a mély zenetörténeti ismeret, amelyet a művek előadása során nyilván tudatosan használ, alkalmaz.

Sátoraljaújhelyen Fr. Schubert és L. von Beethoven egy-egy nagy formátumú szonátáját játszotta. Elmondása szerint a darabok választása régi keletű, amelynek előadása során úgy stílusában, mint zenei, valamint technikai megvalósításában magabiztos, érett zongorajátékot hallhatott a pódiumterem lelkes közönsége.

A négy tételes – c-moll, D 958 – Schubert-sonáta a zeneszerző utolsó életévében készült. A robbanékony drámaiságú nyitó tételt rondó-szerkezetű formai megoldásban az intim, törékeny, valamint az expresszív dallamok kontrasztja követte. A kis terjedelmű menüett után a záró tétel tulajdonképpen egy szonáta-formában megírt vágató galopp, váratlan, ugyanakkor hatásos modulációkkal és ismétlődő szünetekkel. Az előadó ismertetőjében – eléggé rendhagyó módon – arra figyelmezteti a zenehallgatót, – főleg a „kevésbé tapasztalt fajtából” valót – hogy a szonáta, de különösen annak 4. tétele befogadásához „a türelem és kitartás bizonyos adagjával is fel kell, hogy legyen vértézve...” Örömmel jegyzem meg, hogy hallgatóként engem leginkább ez utóbbi tétel előadása fogott meg.

A rövid szünet után Beethoven – Brunszvik Ferenc grófnak ajánlott – f-moll, „Appassionata”- szonátáját játszotta Horkay Tamás. Csupán az érdekesség kedvéért jegyezzük meg, hogy a szerző un. második alkotói korszakában született op. 57-es szonáta „szomszédai” az op. 56-os Hármaverseny és az op. 58-as G-dúr zongoraverseny. A nevében is szenvedélyes szonáta gyors tempójú két szélső tétele között egy korálszerű, áhítatos hangulatú, variációkra épülő téma hangzik el, – tulajdonképpen nevezhetjük akár közjátéknak is – amely lezárás nélkül vezet át a fináléhoz. Az volt a benyomásom, hogy ez a darab alkatilag is fekszik Horkay Tamásnak. Erőteljes, határozott billentése olykor-olykor zenekari hangzást csal ki a zongorából. Ez kétség kívül hatásos a szenvedélyes tételekben, azonban némi hiányérzetünk támad a lassú tételben – ez igaz a Schubert-sonáta Adagio-jára is – kevésbé érvényesülő puha, pianissimo hangzás miatt. Gyanítom, a szólista lehetőségeit behatárolhatta a régóta felújításra váró Förster rövid zongora állapota, amely sokat elmond arról, hogy Horkay Tamás a város egyik legjobb zongoráját szólaltatta meg...

Itt lenne az ideje annak, hogy Sátoraljaújhely zenei élete, a hangverseny-látogató közönség, s főleg a városunkba érkező művészek számára – például egy hangversenyzongora beszerzésével – méltó körülmények álljanak rendelkezésre.

XIV. Nemzetközi Kórusfesztivál

Majorosné Hódosi Ilona

Alig hinné a távoli szemlélő, hogy a figyelemre méltó hagyománnyal rendelkező kórusfesztivál életre hívói, szervezői az életben maradásért mennyi mindennel kell megküzdjenek. Itt most nem is elsősorban a mindenkit sújtó járványra gondolok, az előbb-utóbb véget ér. Azonban fennmaradhat-e hosszú távon egy mégoly nagyszerű kezdeményezés is – mint például a sátoraljaújhelyi – oly módon, hogy a város kóruskultúrája már a kezdet kezdetén sem jelentett biztos alapot. Az alap- és középfokú intézményekben egyaránt megszűnt iskolai énekkarok, az évről évre fogyatkozó egyházi kórusok bizony előbb-utóbb kikezdi még a legnemesebb hagyományt is. Mindezt nem ünneprontásként jegyeztem meg, ellenkezőleg, innen látszik igazán az a heroikus küzdelem, amit a leköszönő Majorosné Hódosi Ilona és Intervox Női Kara a fesztivál életben tartásáért végeznek.

A fesztivál nemzetközi jellegét a lengyel Adam Mickiewicz Kórus (Rybnik), valamint a Kassáról érkezett Magyar Református Énekkar vendégszereplése fémjelezte, mellettük öt hazai kórus⁷ lépett fel a Városháza dísztermében, valamint a Latabár Árpád színpadon.

Kedves színfoltja volt a gála-hangversenynek, amikor az Intervox Női Kar alapítója, a Lavotta János-díjas Majorosné Hódosi Ilona karnagy közel másfél évtizedes munkáját méltatva, a kórus tagjai meleg szavakkal köszönték meg. Minden remény megvan arra, hogy az utód, – a Zemplénben több kórust is irányító – Dr. Sándor Zoltán új szint hoz a város kóruséletében.

Jászter Beáta

Hangásznégyes

⁷ Musica da Vinci Vegyeskar (Budapest), Hassler Énekegyüttes (Miskolc), Sárospataki Református Kollégium Énekkara és a Művelődés Háza Kamarakórusa, valamint a sátoraljaújhelyi Intervox Női Kar

A fesztivál résztvevőit – viszonzásként a kórusművek élményt nyújtó tolmácsolásáért – a Hangásznégyes tagjai,⁸ valamint az irodalmi műveket⁹ előadó Jászter Beáta *Hölgyeim és Uraim!* címmel, oldott hangulatú szerkesztett¹⁰ műsorral ajándékozta meg.¹¹

Félévszázados jubileum: Dombóvári János koncertje

Ötven éve a koncertpódiumon – ezt a feliratot viselte Dombóvári János mélyhegedűtanár és az általa alapított Lavotta János Kamarazenekar közös hangversenyének plakátja, amelyre 2021. szeptember 25-én került sor Sátoraljaújhelyen, a Kossuth Lajos Művelődési Központ Latabár Árpád színpadán a Város Hete rendezvénysorozat keretén belül. Maga az apropó impozáns zenei pályára emlékeztet, ami nem mindenkinek adatik meg. Dombóvári János, az Egerből a hajdani zempléni megyeszékhelyre 1987-ben települt hegedű- és brácsaművész, Lavotta-kutató, művészeti iskolaigazgató és fenntartó (és ezzel még nem merítettük ki szerteágazó tevékenységeinek listáját) Zemplén régiójának egyik legsokoldalúbb, legaktívabb zenei szereplője. A félévszázados zenei pályafutás legfontosabb mozzanataihoz az egri szimfonikus és kamarazenekari muzsikálás, a sátoraljaújhelyi Lavotta János Kamarazenekar koncertmesteri posztja (amellyel az elmúlt tizenöt évben tizenegy, mindenekelőtt verbunkos zenét tartalmazó CD-felvételt is kiadtak) és a 2009-ben alakult Hangásznégyes tartoznak.

Lavotta János Kamarazenekar

⁸ Dombóvári János Imre (fuvola), Novák-Tóth Györgyi (hegedű), Dombóvári János (mélyhegedű), Fehérné Sulyok Éva (gordonka)

⁹ Az elhangzott irodalmi részletek:

Kosztolányi Dezső: A kardalasnő

Fekete István: Ima

Karinthy Frigyes: Zene, zeneszerzés, zenészek /részletek/

A virtuóz

Súgó

¹⁰ Zeneművek:

Gluck: Boldog lelkek tánca – Melódia

Mozart: Andante

Kerek Gábor Közlekedő: Hommage a' Kodály

Sosztakovics: Keringő

Amazing Grace

Harlen: Óz, a nagy varázsló – Szivárvány dal

Gardel: Tangó

¹¹ A fenti ismertetőt Dombóvári János készítette. A továbbiakban Horkay Tamás recenzióját közöljük.

A jubileumi hangverseny műsorán elsősorban barokk zene szerepelt. Nagyon hálás kezdetként felcsendült Johann Pachelbel méltán elhíresült Canonja, amely a kamarazenekar minden erényét kidomborította: a pontosságot, a homogenitást, a kiegyensúlyozott hangzást és az önfeledt előadói hozzáállást. Majd maga az ünnepelt, Dombóvári János lépett a szólistáknak szánt emelvényre, a kamarazenekar

koncertmesteri székébe pedig Choma Manuela ült, aki nagy megbízhatósággal és magabiztosan teljesítette feladatát. Két barokk remekmű következett, Antonio Vivaldi a-moll concertója a L'estro armonico gyűjteményéből és Johann Sebastian Bach szintén a-mollban írt hegedűversenye. A szólista mindkét kompozíciót páratlan és tévedhetetlen stílusérzéssel adta elő, ami annál meghökkentőbb, ha tudatosítjuk, hogy a J. S. Bach versenymű esetében frissen, erre az alkalomra betanult műről volt szó. Kiemelendő továbbá a példásan érzékeny frazeálás, a hatásos és pregnáns dinamikai „echo” kontrasztok (főleg a Bach-versenyműben), a tökéletesen eltalált és helyenként szilárdan robogó tempók, a friss és temperamentumos gyors tételek (itt a Vivaldi harmadik tételét emelném ki), valamint a lassú tételek emelkedett költészete.

Dombóvári Jánost Fehérvé Sulyok Éva köszönti

A továbbiakban Dombóvári – ezúttal hangszer váltva – egy Bach-fiú, éspedig Johann Christian Bach c-moll brácsaversenyének Adagio tételét játszotta. A mű már a rokokó illetve a „gáláns stílus” szférájába tartozik, s az ehhez társuló kihívásokat a szólista ezúttal is kifogástalan technikai precizitással reflektálta. Megemlítendő még az expresszív intenzitás és kifejezésbeli mélység, valamint a tény, hogy a szólóbrácsát sikerült teljes szépségében aláhúzni és a kamarazenekar hangzásától megkülönböztetni. Egyébként a zenekar végig kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtott, ha kellett, háttérbe vonult és méltó partnere volt a jubiláló Dombóvárinak. A koncert utolsó

Mozart művét Sándor Zoltán vezényli

műsorszám rendhagyó módon egy fiatalkori Mozart-mű lett, amelyben vendégszereplők is közreműködtek: a szomszédos sárospataki Művelődés Háza Vegyeskara adta elő a K 109-es Litaniae Lauretanae című vokális-hangszeres darabját Sándor Zoltán, a kiváló miskolci karnagy vezényletével (a Lavotta János Kamarazenekarból mindössze öten maradtak a pódiumon). Bár nem iskolázott hangok alkotják ezt

az ízig-vérig amatőr kórust, semmi panaszunk sem lehetett a szólamok tisztaságára, a helyes intonációra és deklamációra, a hangzásbeli egyensúlyra és az átszellemült éneklésre. Sándor Zoltán igazi felülnézetből, nagy mesterségbeli tudással irányította az együttest, s dinamikailag árnyalt, plasztikus frazeálást produkált.

Végezetül ejtsünk még szót arról, hogy az ünnepi hangverseny keretén belül a Lavotta János-díj is kiosztásra került: a megtisztelő kitüntetést ezúttal Dr. Tuszányi László vehette át.¹² Az est műsorvezetőjének szerepét most is Fehérné Sulyok Éva töltötte be, aki részleteket olvasott fel Dombóvári János irodalmi igényű önéletrajzából és az egyes zeneszámok között szórakoztató, de alapos felkészülést igénylő zenetörténeti információkkal látta el a nagyjérdeműt. A gratulációkhoz ezúton is csatlakozunk és sok erőt, egészséget kívánunk az ünnepeltnek a folytatáshoz!

Dr. Tuszányi László

¹² A Lavotta Alapítvány kuratóriuma 1991-ben Lavotta János-díj létrehozását kezdeményezte „a történelmi Zemplén- és Abauj településein működő művészek, e táj kultúrájának gyarapításáért fáradozók kitartó, magas színvonalú művészi munkájának-, továbbá Lavotta János életművét kutató, népszerűsítő, hagyományt teremtő és ápoló, tudományos tevékenység elismerésére.”

A bicentenáriumi Lavotta Emlékév záróhangversenyén a díj huszonhatodik alkalommal történő átadására került sor. A Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány kuratóriuma a térség máig egyetlen művészeti díját 2021-ben Dr. Tuszányi László irodalomtörténész, kandidátus, professor emeritus, költő, író, műfordítónak adományozza.

Indoklás

A teljesség igénye nélkül mondjuk el Tuszányi Lászlóról, hogy 1940-ben született és 1950 óta Sátorajáuhelyen van az otthona. Szakdolgozatát Tassóról írta, s 1962-ben kezdte el a nagy olasz költő műveinek a fordítását. Torquato Tassótól „A megszábadított Jeruzsálem” című eposzt fordította le, továbbá „Aminta” című drámáját, valamint százötven szerelmes versét is átültette magyarra. A mintegy félezer monográfiája 2005-ben jelent meg. Elsősorban a magyar és az olasz irodalommal foglalkozik, de meggyőződése szerint az alapos művészi és tudományos munkához szükséges a testvérműzsák kutatása, a látszólag távoli művelődések ismerete is, mert a mi ősi gyökereink Eurázsia igen fontos szellemi kincseit őrzik.

A nyugati nyelvek mellett a török, perzsa és az arab nyelvvel is foglalkozott. „A tűnt idő hírnökei” (Versek és műfordítások) című kötetében hatvanöt török költemény átültetése is napvilágot látott.

Ifj. Bartók Béla ismertette meg a neves török néprajztudós és zeneszerző Adnan Saygunnal, s születésének századik évfordulójára több tanulmányt írt a török-magyar néprajzi, zenei kapcsolatokról. Így nyílt lehetősége arra, hogy a török nép ősi kultúráját alaposan tanulmányozza.

Önálló kötetekben jelentek meg eposzai Kazinczyról, Janus Pannoniusról, Madáchról, Csontváryról és Lisztről. Tuszányi László az irodalomtudomány kandidátusa, Egyetemi doktori címet a Kossuth Lajos Tudományegyetemen kapott. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének, valamint a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Doktori Bizottságának, professor emeritus.

Tiszteletbeli tagja a Római Nemzetközi Tudományos és Művészeti Leonardo da Vinci Akadémiának, valamint a Nápolyi Nemzetközi Tudományos és Művészeti „Pontzen” Akadémiának. Collegnónak – Sárospatak olasz testvérvárosának – díszpolgára.

A tudományos és művészeti munkájával párhuzamosan éltető elemének, küldetésének tekinti a tanítást. Meggyőződése szerint a legtöbb áldozatot a jövőért kell meghozni. Ha ezt a munkát hittel végezzük, akkor ez a jövőre fordított erő átalakul, és nem áldozat lesz, hanem boldogságunk forrása.

A zempléni zenetudományi konferenciák résztvevőjeként professzor úr szabadon elmondott előadásait a tudós szakma képviselői, valamint a hallgatóság egyaránt lenyűgözve, elismerően fogadta. De nemcsak előadásmódja oly magával ragadó, hanem témaválasztása is – Liszt, a remény zenéje; A magyarság öntudatra ébredése és Lavotta János életműve; Mosonyi Mihály hazaszeretete és a megtisztulás kérdése; Lelkünk tükre – Kodály Zoltán és anyanyelvünk; Lavotta és Zrínyi – hazafira, nagy gondolkodóra vall.

A díj adományozója Dr. Tuszányi Lászlónak a magyar zenetudományt gyarapító áldozatos munkáját a LAVOTTA JÁNOS-DÍJ odaítélésével ismeri el s köszöni meg.

Sátorajáuhely, 2021. szeptember 25.

